

*С.В. Башлай, канд. екон. наук, доц.,
ДВНЗ “Українська академія банківської справи НБУ”;
Д.В. Шиян, Севастопольський інститут банківської справи
Української академії банківської справи НБУ*

УДОСКОНАЛЕННЯ ІНСТРУМЕНТІВ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕНТНИМ РИЗИКОМ БАНКУ

Процентний ризик банку – це ймовірність недоотримання прибутку, отримання збитків, втрати економічної вартості банку, пов’язаної зі зміною процентних ставок на ринку протягом певного періоду часу. Управління процентним ризиком – аналіз ризикової ситуації, розробка та обґрунтування спеціальних видів менеджерської діяльності, сукупності методів, прийомів і заходів, спрямованих на досягнення та підтримку оптимального для даного банку співвідношення між ризикованістю та прибутковістю. Вплив суб’єкта управління на об’єкт здійснюється послідовно і складається з декількох етапів: ідентифікація факторів ризику; кількісна оцінка ризику; вибір варіанта стратегії ризику; вибір і застосування методів та інструментів мінімізації процентного ризику; постійний контроль за рівнем ризиків з механізмом зворотного зв’язку.

Одним із основних інструментів управління процентним ризиком у банках України є методика GAP-аналізу. Максимально ефективно її застосування можливе тільки за умови урахування позабалансових позицій. У банку з’являється можливість на основі прогнозної зміни ринкових ставок більш точно оцінювати загальні обсяги, тенденції процентного ризику та його вплив на чистий процентний дохід банку.

Не менш вагомою умовою ефективного застосування елементів ризик-менеджменту в банку є врахування рівня впливу процентного ризику на економічну вартість банку. Це дає можливість визначити чутливість економічної вартості банку до зміни процентних ставок на різних часових діапазонах кривої доходності.

Економічна вартість банку розглядається як теперішня вартість чистих грошових потоків і визначається як очікувані грошові потоки за активами мінус очікувані грошові потоки за зобов’язаннями плюс очікувані чисті грошові потоки за позабалансовими позиціями. При цьому економічна вартість активів, зобов’язань і позабалансових позицій розглядається як сума економічних вартостей кожного агрегованого фінансового інструмента.

Економічна вартість агрегованого фінансового інструмента розраховується за формулою дюрації Key Rate. Даний показник для портфеля фінансових інструментів банку дорівнює середньому значенню дюрацій Key Rate, розрахованих для кожного фінансового інструмента, зваженому за їх економічною вартістю. Дюрація Фішера-

Вейла агрегованого фінансового інструмента дорівнюватиме сумі дюрацій Key Rate для відповідної кількості часових діапазонів кривої дохідності банку.

Дюрація Фішера-Вейла для портфеля фінансових інструментів дорівнює середньому значенню дюрацій Фішера-Вейла для кожного фінансового інструмента, зваженому за їх економічною вартістю. Об'єктивність при застосуванні методики досягається тільки при значній тривалості історичного змісту даних. У протилежному випадку вона може використовуватися для проведення лише оперативного стрес-тестування.

Також прийнятність застосування даної методики в банку пов'язана з оцінкою значних змін процентних ставок без конкретних пояснень їх причин.

Прогнозувати динаміку ринкових процентних ставок можна на основі побудови регресійних моделей, які описуватимуть лінійну залежність між ринковими ставками та основними факторами, що їх визначають.

Наприклад, побудова лінійної моделі множинної регресії, що описує залежність між ринковою депозитною ставкою за строковими гривневими депозитами фізичних осіб та чотирма основними факторами, що її визначають: ставкою рефінансування, рівнем концентрації на депозитному ринку, рівнем реальної заробітної плати та індексом споживчих цін.

Результати, отримані внаслідок застосування моделей такого типу, можна використовувати при оцінці процентного ризику в контексті надходжень та економічної вартості, проведенні стрес-тестування, прийнятті рішень щодо зміни структури балансу, а також при встановленні процентних ставок на банківські продукти та прийнятті стратегічних управлінських рішень.